

quae originaliter de terra est. Haec est nobis adoranda, quia sancta, quia Deo unita. Augustinus: Sciendum quia in Christo terra, idest caro, sine impietate adoratur. Qui enim terram adorat, non terram intuetur, sed illum potius cujus scabellum est, propter quam adorat. Augustinus: Dicunt haeretici, quid est quod carnem illius, quam creaturam non negas, cum divinitate adoras, et ei non minus quam divinitati deservis? Respondeo: Dominicam carnem perfectam humanitatem ideo adoro, quia a divinitate suscepta, et divinitati in unitate personae unita. Si hominem separaveris a Deo, illi non credo, nec servio: velut si quis purpuram vel diadema regis per se jacens inveniatur, nunquam eam adorabit. Cum vero ea rex fuerit indutus, periculum mortis incurrit, si eam cum rege adorare contempserit. Sic etiam in Christo humanitatem non solam vel nudam, sed divinitati unitam, scilicet unum filium Dei, verum Deum et verum hominem si quis adorare contempserit, aeternaliter morietur. Alexander Papa: "Nihil in sacrificiis majus esse potest, quam corpus et sanguis Christi." Tertio excellit ratione virtutis, idest propter effectum suae bonitatis. Habet enim triplicem bonum actum in triplici statu fidelium: in mundo, in purgatorio, in caelo. In primo statu peccata relaxat; in secundo poenam gravem alleviat; in tertio gaudium magnum generat. Hinc est, quod tripliciter missae celebrari solent: pro salute vivorum, pro requie defunctorum et pro gloria beatorum. Unde et hostia in tres partes frangitur, ut virtus sacrificii corporis Domini in praedicto triplici statu demonstraretur. De primo Levit. 5: "Anima quae peccaverit per ignorantiam offeret arietem immaculatum," idest Christum. Glossa: "Unde canitur, Agnus Dei etc." Gregorius: "Dominus dedit nobis Sacramentum salutis, ut quia quotidie peccamus, et ille jam pro nobis mori non potest, per hoc Sacramentum remissionem consequemur." De secundo Levit. 27: "Dedi vobis sanguinem, ut super altare meum expietis pro animabus vestris, et sanguis pro animae piaculo sit; et ideo caro et sanguis Christi recte pro animabus defunctorum offerantur, ut a poena purgatorii, qua pro residuo poenitentiae ligati sunt, absolvantur." Augustinus: "Orationibus et elemosynis sanctae Ecclesiae et sacrificio salutari non est dubium defunctorum animas relevari, ut cum eis misericordius agatur a Domino, quam eorum peccata meruerant in hoc mundo." De tertio Levit. 10: "Pectusculum sacrificii, quod oblatum est, edetis in loco mundissimo tu et filii tui et filiae tuae tecum." Pectusculum, quod scilicet optimum est et dulcissimum animalis, significat dulcedinem corporis Christi, in quantum comeditur in loco mundissimo, idest in quantum delectat beatos in caelo, in eo quod plurimum gaudeant et congratulantur in hoc sacrificio de me-

moria Redemptoris, de aspectu nostrae salutis, de admiratione divinae bonitatis. Vel certe pectusculum comedetur in loco mundissimo, quia dulcedine corporis Domini, qua hic pascimur in velamine et Sacramento, ea fruuntur beati visione manifesta in caelo. Apocal. 2: "Vincenti dabo manna absconditum," Glossa, meipsum, qui sum panis vitae: quod manna etsi nunc manet absconditum, tunc fiet manifestum habens omnis saporis suavitatem." Hinc dicit collecta, "Perficiant in nobis, Domine, Sacramenta quod continent, ut quae specie gerimus, rerum veritate capiamus," idest Christi corpore manifesta visione perfruamur, secundum illud: "Qui diligit me, diligitur a Patre meo, qui est in caelis." In illa Domini visione erit nobis omnis¹ boni plena fruitio. Psal. 16: "Adimplebis me laetitia cum vultu tuo, satiabor cum apparuerit gloria tua."

CAPUT V.

De tertia causa institutionis, qui est cibus hominis.

"Caro mea vere est cibus." Thema proprium, quod Corpus datur in cibum. Tertia causa institutionis est cibus hominis. Circa hoc quod Dominus Corpus suum dat in cibum, triplex potest ratio sapientiae Dei assignari: scilicet divinae liberalitatis magnitudo. Cum enim summe sit bonus, summa eum decet liberalitas. Sed nulla hac major esse potest. Probatur autem ejus liberalitas in hoc facto quantum ad tria: primo quantum ad magnificentiam doni; secundo quantum ad nobilitatem dantis; tertio quantum ad utilitatem accipientis. Primo quantum ad magnificentiam doni: quia largitor omnium bonorum in hoc Sacramento dat seipsum, et hoc largissime, quia dat proprium corpus in cibum, secundum quod dicit, "Accipite et comedite." Hic est summus gradus divinae largitatis quantum ad donum. Hic gradus quidam proponi possunt divinae largitatis, quibus homini largitus est omnia bona sua; et sic patebit quod hic est summus. Primus gradus est, quod largitus est homini caelum et terram, et omnes irrationabiles creaturas ad serviendum Eccl. 17: "Deus creavit de terra hominem, et dedit ei potestatem eorum quae sunt super terram." Gen. 2: "Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram;" Deuter. 4: "solem et lunam et omnia astra caeli creavit Deus in ministerium cunctis gentibus;" Matth. 5: "Deus solem suum facit oriri super bonos et malos;" Actuum 13: "Deus non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens, de caelo dans plu-

¹ Al. omnia.

vias et tempora fructifera, implens cibo et laetitia corda nostra non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens, „ idest per beneficia et creaturae se Deum et liberatorem testatus est. Psal. 18: Quid est homo quod memor es ejus? „ Secundus gradus est, quod homini largitus est illas nobilissimas creaturas rationabiles et caelestes, scilicet sanctos Angelos ad ministrandum. Heb. 1: „ Omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis; „ Matth. 18: Angeli eorum semper vident faciem Patris. „ Angeli dicuntur, quia unicuique a nativitate datus est Angelus ad ministrandum. Hinc leguntur hominibus saepe obsequia impendisse, et faciunt quotidie peccatores convertendo, multos a malis defendendo, justos ad caelos deducendo. Exodi 14: „ Ecce ego mitto Angelum meum, qui praecedet te, „ scilicet lumen virtutum ostendendo, „ ut custodiat in via, „ in igne purgatorii defendendo, et introducat te ad sidera caelestis regni perducendo. Tertius gradus est, quod largitus est seipsum. Lucae 1: „ Benedictus Dominus Deus Israel. „ Dedit autem se multis modis. Primo in socium nostrae peregrinationis. Baruch 3: „ Hic etiam Deus noster qui adinvenit omnem viam disciplinae, et tradidit illam Israel dilecto suo, et post haec in terris visus est etc.: „ quasi diceret: Quia Deus fecit homini vias peregrinationis, dans mandata bonae conversionis ne deficiat: et ne via homini videretur gravis nimis, factus homo est Deus, et per hoc socius viae et peregrinationis. Lucae 8: Iter faciebat Jesus per castella et civitates, praedicans, et evangelizans regnum Dei, et duodecim cum illo, et mulieres quae erant curatae a spiritibus immundis, et Maria Magdalena et Susanna, et aliae multae, et turba multa venit ad eum. „ Et vere bonus se dedit in bonum socium, quia socios viae lassos optimis verbis confortavit, in periculis liberavit, infirmos curavit, mortuos suscitavit. Quartus gradus, quod dedit se in servum nostrae necessitatis. Ad Phil. 2: „ Exinanivit semetipsum formam servi accipiens etc. „ Hinc sitiens potavit, discipulorum pedes lavit. Matth. 20: „ Filius hominis non venit ministrari etc. „ Luc. 22: „ Ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. „ Quintus gradus est, quod dedit se in pretium redemptionis nostrae. Ad Phil. 2: „ Christus dilexit nos, et tradidit se pro nobis hostiam et oblationem Deo in odorem suavitatis; „ Matth. 20: „ Filius hominis venit dare animam suam in redemptionem pro multis. Sextus gradus est, et summus, quod dat homini corpus suum in cibum, Oseae 11: „ Ego quasi nutritus Ephraim, et declinavi ad eum ut vesceretur. „ Joan. 6: „ Panis quem ego dabo. „ Gregorius: „ Bonus Pastor Dominus animam pro ovibus posuit, ut in Sacramento nostro corpus suum, et sanguinem verteret; et oves quas redemerat carnis suae alimento satiaret: „ et in hoc est expressio

summae largitatis, et praecipui amoris. Magnum est enim dare se in socium peregrinationis, et in servum necessitatis; majus in pretium redemptionis: tamen tale donum adhuc est in aliqua separatione ab eo cui datur; sed cum datur in cibum, datur non ad separationem aliquam, sed ad omnimodam unionem. Uniuntur enim in unitate corporis cibus et sumens. Joan. 6: Qui manducat meam carnem in me manet etc. „ Et sic apparet in tali dono summa largitas divinae bonitatis. Secundo probatur excellens liberalitas Dei in hoc facto quantum ad nobilitatem dantis, quae tam excellens est in hoc Sacramento, ut corpus suum largiatur large et diffuse, quia non solum dat illud dignis et amicis, sed non subtrahit indignis, malignis et inimicis. Psalm. 26: „ Appropinquant super me nocentes, ut edant etc. „ Qui enim se permisit manibus malignorum semel crucifigi, permittit se sceleratorum manibus tractari et inimicorum, et immundorum dentibus in Sacramento lacerari. Hinc hosti et traditori suo Judae in coena cum aliis dicitur corpus suum dedisse: veritatem enim praesentiae suae ad instar solis oriri facit super bonos et malos, exhibens se in hoc Sacramento dignis et indignis, licet non ab omnibus effectus suscipiatur aequalis: nam dignus effectus bonitatis Dei suscipit, indignus severitatis. Exemplum de sole, et oculo aegro et sano. Nota, quod magnum est dare magna dona proximis et amicis; majus dare servis et ancillis; maximum ignotis et peregrinis, sed nimis inimicis. Unde arguuntur de magna ingratitude Job. 49: „ Quare me persequimini sicut Deus, et carnibus meis saturamini? „ Ad Rom. 2: „ An divitias bonitatis Dei et patientiae et longanimitatis contemnitis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? „ Copiosa bonitas et benignitas et liberalitas Dei, quae inimicis et multis contra eum peccantibus tot bona facit; maxime cum tales corpus ejus sumere permittit, ut tanta eos liberalitate convertat. Tertio probatur quantum ad utilitatem suscipientis: quia in hoc Sacramento digne suscipiens efficitur deiformis, idest per gratiam bonitatis, sive per imaginationem imitationis Deo quodammodo similis. Joan. 1: Quotquot autem receperunt eum etc.; „ idest per gratiam bonitatis Deo similes. Ambrosius: „ Quia Dominus Jesus consors est divinitatis et corporis; et tu qui accipis carnem ejus, divinae ejus substantiae in illo participas alimento. „ Divina substantia bonitas est. In hoc ergo alimento divinae substantiae participare, est assimilari per gratiam divinae bonitati. Prov. 12: „ Qui bonus est, hauriet sibi gratiam a Domino. „ Gratia vero est influentia divinae bonitatis in animam, per quam assimilata Deo fit ei grata, et vitae aeternae digna. Non enim sufficit liberalitati divinae, quod in Sacramento, vel in cibo intellectum illuminat, quod affectus sanat, quod memoriam

delectat, quod totum hominem in bono confortat, et corpori suo mystico associat; quin insuper Deo assimilet in praesenti per gratiam, et in futuro per gloriam: non enim potest ulterius promoveri.

CAPUT VI.

De duabus aliis rationibus quibus datur Corpus Christi in cibum.

U. A. N. L.

“Venite, comedite etc.” et alia themata, ut supra. Secunda ratio quare Dominus Corpus suum dat in cibum, est humanae naturae corruptio, quae hujusmodi cibi exigebat medicamentum; et hoc quantum ad tria. Primo quantum ad congruam curationis inchoationem: quia sicut initium corruptionis et mortis coepit a cibo vetito, scilicet a ligno scientiae boni et mali, sic initium justificationis et vitae incipere debuit a cibo, scilicet ligno vitae, idest a corpore Dominico. De primo Genes 2: “De ligno scientiae etc.” De secundo Joan. 6: “Nisi manducaveritis carnem filii hominis etc.” Secundo exigebat talem cibum quantum ad integram corruptionis curationem. Serpens enim malignus infudit homini per venenum pomi vetiti triplicem corruptionem: in anima tenebras ignorantiae, in carne morbum pravae concupiscentiae, et mortem in utroque. Genes. 3: “Serpens decepit me.” De primo Psal. 48: “Homo cum in honore esset etc.” Genes. 1: “Tenebrae,” idest ignorantiae “erant super faciem abyssi,” idest humani cordis ex diaboli deceptione. De secundo ad Galat. 5: “Caro concupiscit adversus spiritum:” ad Rom. 7: “Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae.” Lex in membris est morbus concupiscentiae movens membra ad actum malitiae. De tertio sapien. 1: “Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum.” De omnibus Augustinus: “Si Angelus de proprio ruens paradiso non esset auditus, non praecipitaremur in mortem. Sed venit de caelo lapsus serpens foris, et emisit venenum de proprio, locutus est de suo: gustate, et eritis sicut dii; et illi appetentes quod non erant, amiserunt quod acceperant, scilicet vim intellectivam, vitae justitiam, non moriendi possibilitatem.” Quia ergo per cibum venenosum triplicem infudit corruptionem, necesse fuit, ut ad integram curationem, medicus, idest Salvator noster, cibum medicinale contra haec tria daret; et hoc est corpus suum, quod recipientium ignorantiae tenebras illuminat, morbum pravae concupiscentiae sanat, et mortem destruendo triumphat. De primo Psal. 26: “Dominus illuminatio mea etc.,” et Psal. 33: Accedite ad eum, et illu-

minamini:” corpus enim Christi est Verbum Dei, idest vera lux in carne humana quasi in lucerna, qua illuminatur fidelis anima. De secundo Psal. 77: “Pluit illis manna ad manducandum etc.” Exod. 16: “Mane ros jacuit in similitudine pruinae super terram.” Panis igitur caelestis in similitudine pruinae rorisque apparebat, quia corpus Domini a fervore pravae concupiscentiae refrigerat. De tertio Joan. 6: “Patres vestri manducaverunt manna in deserto, et mortui sunt. Hic est panis de caelo descendens, ut si quis manducaverit ex ipso non moriatur:” et sic iste cibus mortem destruit. De his tribus supra primo sermone circa finem actum est. Tertio exigebat talem cibum quantum ad firmam sanitatis conservationem. Quidam enim ad tempus de peccatis compunguntur, et quodammodo curantur; sed tempore tentationis per recidivum iterum corrumpuntur. Psal. 57: “Putruerunt, et corruptae sunt etc.” Ad conservationem autem sanitatis animae, et incorruptionis bonae vitae valet cibus iste. Cant. 1: “Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi:” sicut enim myrrha incorrupta servat corpora, sic corpus Domini pie sumptum corda. Tertia ratio sapientiae Dei, qua Dominus dat homini corpus suum in cibum, est humanae naturae conditio quae rationalis creata est, et corpori conjuncta. Rationalis autem creatura potest tribus modis considerari; et secundum hoc indiget triplici cibo. Primo modo consideratur secundum quod est incorporea et pure spiritualis, ut natura angelica. Secundo modo secundum quod est corpori conjuncta, sicut dissimilis dissimili, spiritus carni. Tertio modo secundum quod illae duae naturae, scilicet corpus et anima, in singulis personis hominum sunt familiari societate miroque amore conjunctae. Sed quocumque istorum trium modorum consideratur rationalis creatura, secundum conditionem suam convenienti indiget alimonia. Primo modo exigit alimentum per quod vivat et subsistat, scilicet Verbum Dei aeternum secundum se incorporeum, quod est aeterna Dei sapientia. Tob. 12: “Ego cibo invisibili et potu qui ab hominibus videri non potest utor.” Prov. 3: “Lignum vitae est his qui apprehenderint eam,” scilicet Dei sapientiam. Eccle. 1: “Fons sapientiae Verbum Dei in excelsis reficiens,” scilicet Angelos in caelis. Secundo modo considerata rationalis creatura, ut est corpori conjuncta, sicut dissimilis dissimili, spiritus carni, pretiosum vili, secundum conditionem utriusque naturae indiget pro utroque cibo convenienti sibi, sed dissimili: quia spiritus spirituali ad modum Angeli, corpus corporali ad modum bruti. De primo Psal. 77: “Patres nostri omnes eandem escam spirituales manducaverunt etc.” Sapien. 9: “Si quis erit consummatus inter filios hominum sibi ab illo effugerit sapientia tua, in nihilum computabitur:” quia qui spirituali cibo, qui

est Dei sapientia, caruerit, a vita spirituali deficiet. Eccles. 15: "Cibavit eum Dominus etc." De secundo 2 Reg. 12: "Pauper quidam habebat oviculam de pane suo comedens;" Eccl. 39: "Initium necessariae rei vitae hominum lac et panis, mel et uvae et oleum: haec omnia sanctis in bona, et impiis in mala convertentur." De utroque Deuter. 8, et Matth. 4: "Non in solo pane etc." Augustinus: "Sicut anima vita est corporis, sed non vivificat sine cibo corporali; ita Deus vita est animae, sed non vivificat illam sine cibo spirituali, idest sine Verbo Dei: et sic haec et illa natura hominis sibi dissimiles dissimilem cibum habuerunt et alio modo et longe ab invicem comederunt, nec cibus corporis congruebat spiritui, nec cibus spiritus corpori." Tertio modo considerata rationali creatura secundum quod illae duae naturae, idest corpus et anima, sunt in singulis personis hominum familiari societate et miro amore conjunctae, tunc exigitur ad aeternam salvationem utrorumque unus cibus toti homini, idest utrique naturae conveniens, spiritualis simul et corporalis, scilicet Verbum caro factum, quem simul sub quodam Sacramento comedant, cujus virtute anima de praesenti miseria ad vitam aeternae beatitudinis perveniat, et corpus ad modicum tempus servetur in terra, ut tandem gloriose resurgat. De hoc cibo Joan. 6: "Caro mea." idest caro Dei, caro humana unita Dei verbo, "vere est cibus," scilicet totius hominis, valens animae et corpori. Eccl. 1: "Unus est altissimus creator omnium, ipse creavit sapientiam spiritu suo, et secundum datum suum praebet illam diligentibus se." Creavit sapientiam spiritu suo, idest virtute sua, scilicet creaturam carnis de Virgine sumpsit, et sapientiae suae univit, et secundum datum suum, idest liberalitatem, praebet illam in cibum diligentibus se, scilicet fidelibus, "ut prosit," sicut dictum est, "corpori et animae." De hoc convivio corporis et animae Isa. 9: "Vitulus et ursus pascentur simul." Vitulus significat corpus, quod in sacrificio Deo est mactandum: ursus, spiritum, qui sicut ursus bestiis, sic terribilis esse debet bestiis motibus et moribus. "Hi pascentur simul," scilicet vero cibo, idest carne Christi, ut prosit animae et corpori. De primo Joan. 6: "Qui manducat carnem meam etc." De secundo sequitur: "Et ego resuscitabo eum."

CAPUT VII.

De forma donationis, videlicet qua ex causa detur velatum hoc Sacramentum.

"Venite, comedite panem etc." Thema speciale, Quomodo potest nobis carnem suam dare etc. Thema proprium: "Sacra-

mentum regis abscondere bonum est, Tob. 12. Secundum principaliter circa Sacramentum dominicum notandum est forma donationis; et circa hanc tria sunt consideranda. Primum quod Dominus corpus suum dat velatum; secundum quod dat velatum sub specie panis; tertium quod dat velatum sub specie panis triticei. Circa primum sciendum, quod datur velatum non nudum, secundum illud Apoc. 2: "Dabo manna absconditum quasi cibum caelestem velatum." Sed quia hic humanus sensus haesitat, et miratur cum aliud videtur, hujus velaminis quadruplex est ratio. Prima est indignitas malorum, quae exigit ut veletur, sicut aeger oculus ut sibi sol et quodlibet lumen tegatur. Et in hoc benignissime agit cum eis misericordia Salvatoris. Si pravi nudum aspicerent, et hoc a fidelibus manducari, ex ipso aspectu scandalizarentur, et tripliciter male perirent: videlicet in corde per horrorem, in ore per detractionem, in anima per spiritualem mortem. De primo Joan. 6, ubi Dominus dicit, "Caro mea vere est cibus etc." Sequitur: "Ex hoc multi discipuli abierunt retro," quasi abhorrentes verba de humana carne comedenda. Ambrosius: "Forte diceres. Quomodo verus sanguis? quia similitudinem non vides carnis. Attende verba Christi, Audientes, quod carnem suam daret manducare, recedebant: solus Petrus dixit, Verba vitae aeternae habes, ad quem ibimus? Ne ergo plures scandalizarentur, et ne velut quidam esset horror humanae carnis, sed magis maneret gloria Redemptoris, ideo in similitudine accipis Sacramentum; sed verae naturae gloriam virtutemque consequeris." De secundo in eodem, ubi Dominus dicit, "Panis quem ego dabo, caro mea est etc." Litigabant ideo Judaei etc. Litigatio haec murmur et detractio est, et ideo debuit velari. Psal. 54: "Si is qui oderat me etc." De tertio. Num. 4: "Aaron et filius ejus intrabunt, ipsique disponent opera," idest operient Sacramenta: alii nulla curiositate videant quae sunt in sanctuario priusquam involvantur, alioquin morientur. 1 Reg. 6: "Percussit Dominus multos, eo quod vidissent arcam Domini," quia scilicet non licebat eis videre eam detectam. Arca significat corpus Christi, quod malignis est velandum, ne spiritualiter moriantur si videant: quia causa suae caecitatis putarent esse phantasticum. Eccles. 3: "In pluribus operibus Dei non fueris curiosus." Non est enim tibi necessarium ea quae abscondita sunt videre oculis tuis. Secunda ratio quare velatum datur, est fides bonorum: et haec ratio potest in tria distingui, quae exigunt hoc velari: scilicet fidei esse verum, infidelitatis pravae remedium, fidei meritum. Primo fidei esse verum exigit, ut velatum detur corpus Christi. Ad Hebr. 10: "Fides est rerum non apparentium," ut dicit Augustinus: "Fides est credere quod non vides, scilicet credere verbis de